

WALDEMAR CZYŻ

CHODŹCIE Z NAMI!
Marzec '68 w Krakowie

**ZESZYTY
HISTORYCZNE
SIECI SOLIDARNOŚCI**

TOM 9

Chodźcie z nami!

Marzec '68 w Krakowie

Zeszyty Historyczne Sieci Solidarności

Tom 9

Waldemar Czyż

Chodźcie z nami!

Marzec '68 w Krakowie

Kraków 2021

© Waldemar Czyż, Kraków 2021

Zespół redakcyjny serii:

EDWARD E. NOWAK

ADAM ROLIŃSKI

ANDRZEJ STAWIARSKI

Opracowanie redakcyjne:

AGNIESZKA SZPAK, ADAM ROLIŃSKI

Projekt okładki:

JACEK M. STOKŁOSA

Publikacja dofinansowana
przez Małopolski Urząd Wojewódzki w
Krakowie

ISBN 978-83-8138-464-3

ISBN 978-83-8138-779-8

<https://doi.org/10.12797/9788381387798>

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

e-mail: publishing@akademicka.pl

<https://akademicka.pl>

Księgarnia internetowa:

<https://akademicka.com.pl>

Dedykuję mojej Żonie Krystynie
za wybitną pomoc w zbieraniu materiałów
do niniejszej książki.

WSTĘP

Dzieje powojenne naszego kraju, nazywanego wówczas Polską Ludową czy też PRL-em, przerywane były kilkakrotnie poważnymi wstrząsami społecznymi. Pomimo występujących między nimi różnic, stanowiły one w każdym przypadku przejaw buntu różnych grup ówczesnego polskiego społeczeństwa. Natomiast ich rozmiary, zasięg społeczny, jak też konkretne towarzyszące im okoliczności – przyczyny, cele, przebieg, bezpośrednie skutki i dalej idące konsekwencje, były za każdym razem odmienne. Jednakże łączyła je wszystkie wspólna natura – sprzeciw Polaków wobec wielowymiarowego zniewolenia, jakiemu zostali poddani po zakończeniu drugiej wojny światowej. Inną powtarzającą się ich właściwością był spontaniczny charakter wybuchu. Dopiero kiedy on nastąpił, pojawiały się niekiedy elementy organizacji, a wyjątkowo rzeczywistego czy choćby nawet symbolicznego przywództwa. Natomiast z punktu widzenia ówczesnych władz każdy z nich miał przede wszystkim wymiar polityczny, nie tylko bowiem uderzał w sposób rządzenia państwem, ale nawet kwestionował prawomocność całego narzuconego Polsce systemu.

Marzec '68 czy też „wydarzenia marcowe” trzeba postrzegać zatem w tej właśnie perspektywie, równocześnie odnotowując ich specyfikę. Do opisu ich przebiegu oraz wyjaśnienia rządzących nimi mechanizmów wiele wniosły istniejące już opracowania. Ich autorzy starali się ogarnąć poszczególne epizody rozgrywające się w kilku ośrodkach akademickich, albo też ich całość, czy to w postaci poświęconych im odrębnych monografii czy też obszerniejszych narracji, traktujących je jako fragmenty wpisane w szersze dzieje całego okresu. Takie rozwiązanie występowało z kolei w publikacjach mających ambicje syntezy czy też narracji typu podręcznikowego. Wykaz pierwszych z nich zawiera bibliografia zamieszczona na końcu tego tomu.

Specyficzną cechą przebiegu wydarzeń marcowych stanowiła okoliczność polegająca na rozgrywaniu się ich przede wszystkim, choć nie wyłącznie, w kilku ówczesnie największych ośrodkach akademickich. Wydarzenia toczyły się w nich w sposób niejako równoległy, słabo tylko skorelowany z sobą. Jednym z takich ośrodków był bez wątpienia Kraków końca lat 60. XX w. Trudno precyzyjnie ocenić ich rozmiar oraz dynamikę przebiegu w tym mieście na tyle, by wskazać jego miejsce w szeregu buntowniczych ośrodków, poza oczywistym liderem – stolicą. Wolno jednak przyjąć, że było ono niebagatelne. Niniejsza publikacja z racji swego charakteru nie podejmuje tej kwestii, warto jednak wskazać, iż ciągle czeka ona na swego badacza, podobnie zresztą jak i kilka innych może bardziej istotnych pytań badawczych.

Najważniejsze z nich, jakie nasuwają się po jej lekturze, dotyczą w pierwszym rzędzie genezy wydarzeń marcowych, a w szczególności obecności w niej, bądź też nie, prowokacji jako instrumentu walki o władzę toczoną wówczas wewnątrz rządzącej ekipy. Fakt ich obecności w tym starciu nie ulega kwestii, mogła ona jednak mieć charakter wtórny. Obie strony wykorzystały po prostu, każda na swój sposób, nadarzącą się sposobność. Drugie pytanie dotyczy zdefiniowania nie tylko motywacji, ale także celów młodych uczestników Marca (byli nimi nie tylko studenci). Wreszcie trzecie było już po trosze sygnalizowane, a odnosi się ściśle do relacjonowanych w książce wypadków. Idzie mianowicie o to – jakie miejsce zajmował „Krakowski Marzec” pod względem intensywności, zasięgu i rezonansu społecznego, form działania, reakcji władz i wreszcie zamykających je konsekwencji w ogólnokrajowej panoramie.

Książka Waldemara Czyży jest, poza zawartym w niej znakomitym ładunkiem faktograficznych informacji, dobrym materiałem do snucia takich refleksji. Autor, historyk, świadek i zarazem uczestnik relacjonowanych wypadków przygotowywał się do tego opracowania od wielu lat, m.in. systematycznie gromadząc „marcowe” dokumenty i zbierając relacje innych uczestników, wreszcie studiując pojawiającą się od lat 90. literaturę przedmiotu. Dla ogólnego wymiaru tej publikacji ważne były też, jak sądzę, Jego własne przemyślenia, którym upływający czas pozwolił na nabranie stosownego dystansu.

Sama książka ma ciekawą, złożoną strukturę. W sposób harmonijny łączy ona bowiem trzy dopełniające i równocześnie przeplatające się składniki. Jest to po pierwsze autorska narracja wpisana w otwierające książkę kalendarium, po drugie bogata i różnorodna dokumentacja źródłowa z odautorskim komentarzem i po trzecie obszerny zestaw dokumentów zgrupowanych w kilku kategoriach, wśród których na czoło wysuwają się relacje uczestników.

Swe dzieło Autor traktuje jako rodzaj powinności wobec nich, ale także jako jedno z istotnych świadectw minionej szczęśliwie epoki adresowane do młodszego pokolenia, a wreszcie materiał, który może posłużyć innym badaczom.

Wola Więclawska, 19 kwietnia 2021

Tomasz Gąsowski

OD AUTORA

Wśród profesjonalnych historyków często spotykana jest opinia, że nie należy opisywać – a zwłaszcza oceniać – wydarzeń, w których samemu się uczestniczyło. Zgadzam się z ich zdaniem. Ale niniejsza publikacja nie ma ambicji opracowania historycznego; jest raczej pracą popularyzatorską przeznaczoną dla dwóch przeciwnych wiekowo kręgów czytelników: ludzi młodych, znających temat Marca '68 jedynie z opowiadań starszego pokolenia (a niektórzy z licznych, już ściśle historycznych opracowań), oraz dla uczestników studenckiej rewolty, czyli dla „pokolenia czapki studenckiej”, jak ich niegdyś określano. Dla tych pierwszych może być okazją do zapoznania się z nieznaną dotychczas tematyką i możliwością doszukania się analogii z czasami, w których przyszło im żyć obecnie; dla tych drugich – już coraz mniej licznych – zachętą do wspomnień z czasów młodości i konfrontacji swoich dawnych i obecnych opinii i poglądów. Jeśliby jednak czytelnik odnalazł jakieś elementy podobieństwa z obecną rzeczywistością, to wówczas – cytuję tu słowa Heinricha Bölla – „nie będzie to ani zamierzone, ani przypadkowe, lecz nieuniknione”.

A więc – CHODŹCIE Z NAMI!

WYKAZ OSÓB, KTÓRE PRZEKAZAŁY MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

Beiersdorf M.	= Maciej Beiersdorf z Krakowa
Bellar	= Zbigniew Wojnar
Bouleau	= Czesław Brzoza
Fischer W.	= Wiesław Fischer
Gasiun J.	= Juliusz Gasiun
Gorge	= Jan Gordziałkowski
Jopowicz	= Jacek Jopowicz
Krzyżanowski K.	= Krzysztof Krzyżanowski
Piesek	= Stanisław Braniewski
Studentka	= Bożena Fojcik
Zeiss	= Waldemar Czyż

CZEŚĆ I

KALENDARIUM
KRAKOWSKICH DEMONSTRACJI STUDENCKICH
W MARCU 1968 ROKU

1-15 lutego

2 lutego. W Krakowie pojawia się list protestacyjny studentów Warszawy do Sejmu PRL w sprawie zdjęcia z afisza Teatru Narodowego *Dziadów* Adama Mickiewicza w inscenizacji Kazimierza Dejmka. Powstaje kilka kopii listu, pod którym składa podpisy kilkuset krakowskich studentów. W uniwersyteckim klubie studenckim „Nowy Żaczek” podpisy pod listem zbierają dwaj studenci chemii: Andrzej Kornaś, pochodzący z Czeskiego Cieszyna na Zaolziu, oraz Juliusz Gasiun. Niezależnie od nich akcją zbierania podpisów prowadziły także studentka UJ Grażyna Bąk oraz Aniela Łempicka-Nacht z Instytutu Badań Literackich PAN. Część kopii listów, z podpisami ok. 50 studentów, wpada w ręce Służby Bezpieczeństwa, która wyraźnie zwiększa swą aktywność w środowisku studenckim.

8 marca, piątek

Pierwszy dzień studenckich rozruchów w Warszawie. Uczestniczy w nich kilku krakowskich studentów przebywających w tym czasie przypadkowo w stolicy.

9 marca, sobota

Pojawiają się pierwsze ulotki oraz relacje naocznych świadków warszawskich rozruchów. Wieczorem większa niż zwykle ilość studentów słucha wiadomości Rozgłośni Polskiej RWE. Uniwersytecki Komitet Uczelniany PZPR zleca dyrektorowi administracyjnemu Ignacemu Włodkowi prowadzenie dyskretnej obserwacji domów studenckich pod względem zamieszczanych ogłoszeń i odwiedzin obcych osób. Przyjeżdżają pierwsi „emisariusze”, jak nazywano studentów z Warszawy, przywożący ulotki i teksty rezolucji; udaje im się nawiązać kontakty nie tylko ze studentami, ale też z pracownikami naukowymi oraz środowiskiem artystycznym („Piwnica pod Baranami”).

10 marca, niedziela

W domach studenckich pojawiają się plakaty wzywające do uczestnictwa w wiecu solidarności ze studentami Warszawy, mającym odbyć się nazajutrz o godzinie 9.00 pod pomnikiem Mickiewicza. Zawijają się pierwsze grupy organizacyjne wiecu, m.in. grupa Janusza Gajewskiego, studenta II roku sławistyki UJ, naocznego świadka warszawskich manifestacji. Największą aktywność wykazują mieszkańcy uniwersyteckiego domu studenckiego „Żaczek” oraz studenci ASP skupieni wokół braci Wiesława i Mieczysława Dymnych, związanych z kabaretem „Piwnica pod Baranami”.

Członkowie ZMS, współpracujący ze Służbą Bezpieczeństwa, prowadzą ścisłą inwigilację domów studenckich, informując o zamiarach organizatorów wiecu. O godz. 22.00 przewodniczący Rady Okręgowej ZSP Zbigniew Regucki omawia z działaczami organizacji zasady współpracy na wypadek studenckich manifestacji.

11 marca, poniedziałek

Godz. 8.30. Wobec małego prawdopodobieństwa zebrania większej ilości studentów pod pomnikiem Mickiewicza, organizatorzy wiecu przesuwają jego termin na godzinę 12.00. Na Uniwersytecie i innych uczelniach pojawiają się plakaty z nowym terminem.

Godz. 9.30. Rozpoczyna się narada rektorów szkół wyższych i władz partyjnych, na której sekretarz KW PZPR Czesław Domagała przedstawia zebranim oficjalną interpretację wydarzeń warszawskich.

Godz. 11.00. I sekretarz KU PZPR UJ, Tadeusz Hanausek, zwołuje nadzwyczajne posiedzenie uczelnianego aktywu partyjnego. Aktyw partyjny poleca działaczom RO ZSP, by w żadnym wypadku nie dopuścili do manifestacji w miejscu publicznym, uniemożliwiając tym samym przeniesienie manifestacji warszawskich na grunt krakowski.

Godz. 12.00. Pod pomnikiem zbiera się grupa 200-300 osób, w większości studentów UJ. Organizatorzy wiecu, z których wielu było świadkami warszawskich rozruchów, informują zebranych o sytuacji w stolicy. Kolejno zabierają głos: student I roku historii UJ Ryszard Terlecki oraz wspomniany już Janusz Gajewski, cytujący odpowiednie fragmenty konstytucji PRL.

Godz. 12.30. Grupa pod pomnikiem rośnie z każdą chwilą i liczy już ponad tysiąc osób. Do zgromadzenia dołączają przypadkowi przechodnie. Z pobliskiego klubu ZSP „Pod Jaszczurami” wychodzą działacze Rady Okręgowej; realizując wcześniejsze polecenia partyjne, zajmują miejsca na cokole pomnika obok organizatorów wiecu i starają się zdementować relacje naocznych świadków, powołując się na oficjalną wersję wydarzeń, znaną studentom z prasy rządowej. Po dość burzliwej dyskusji działacz ZSP Franciszek Palowski oraz przewodniczący RO Zbigniew Regucki zostają wygwizdani, a ich propozycja przeniesienia dyskusji do pobliskiego klubu – odrzucona. Zebrani przyjmują natomiast inną propozycję – kontynuowanie wiecu na dziedzińcu Collegium Maius.

Godz. 13.00. Studenci formują pochód i wiec przeradza się w manifestację. Tłum idzie ulicami św. Anny i Jagiellońską w stronę Uniwersytetu, wznosząc po drodze okrzyki „Chodźcie z nami” pod adresem przechodniów, z których wielu dołącza do pochodu. Pod Collegium Maius manifestanci dowiadują się, że prof. Karol Estreicher nie zgadza się, by wiec zorganizować na dziedzińcu ze względu na zabytkowy charakter obiektu. Manifestujący przechodzą na plac pod Collegium Novum – tu zgromadzenie liczy już 2-3 tys. osób.

Godz. 13.15. Po kilku minutach oczekiwania władze UJ zezwalają na wejście do auli. Tłum wchodzi do gmachu, śpiewając *Warszawiankę*, zapełnia szczerlnie aulę, korytarz I piętra i schody. Przybywa grupa pracowników naukowych, a wśród nich

rektor Mieczysław Klimaszewski, prorektor Mieczysław Karaś i prof. Włodzimierz Szewczuk. Jeszcze przed wpiszczeniem manifestantów do auli, działacze ZSP i aktywiści partyjni ustalili, że należy jak najszybciej zakończyć spotkanie i nie dopuścić do uchwalenia rezolucji popierającej warszawską.

Drugą część wiecu otwiera przewodniczący RO Z. Regucki, ponownie demontując relacje naocznych świadków wydarzeń warszawskich. Obecni w auli warszawscy studenci w odpowiedzi odczytują teksty zawierające szczegółowy opis wydarzeń. Wzburzenie wśród zebranych rośnie. W pewnym momencie dochodzi do głosu prof. psychologii W. Szewczuk i – zmieniając nieoczekiwanie temat – mówi o amerykańskiej agresji w Wietnamie. Podnoszą się gwizdy i okrzyki protestu. Jan Gordziałkowski, student dwóch fakultetów – historii i filologii klasycznej – wygłasza błyskotliwą ripostę, po której prof. Szewczuk wycofuje się z mównicy. Natomiast ogół zebranych bardzo przychylnie przyjmuje przemówienie dra Gwidona Rysiaka z Wydziału Prawa, który popiera żądania studentów, ale w umiarkowany i rozsądny sposób. Z sali padają pierwsze propozycje – jedni wzywają do natychmiastowego opanowania całego budynku i rozpoczęcia strajku okupacyjnego, inni preferują „strajk ostrzegawczy”. Po prawie trzygodzinnej dyskusji zebrani uchwalają olbrzymią większością głosów 8-punktową rezolucję, w której deklarują solidarność ze studentami Warszawy, żądają poszanowania Konstytucji PRL, uwolnienia aresztowanych studentów oraz domagają się ukarania winnych brutalnych akcji MO i ORMÓ w Warszawie. Rezolucja zostaje złożona na ręce rektora Klimaszewskiego z zapowiedzią przystąpienia do strajku, jeżeli w przeciągu 48 godzin nie zostanie ona opublikowana w lokalnym radiu, prasie i telewizji.

Godz. 16.00. Zebrani opuszczają aulę. Część radykalnych uczestników wiecu nie jest jednak zadowolona z jego przebiegu. Zapada decyzja, momentalnie rozkolportowana wśród rozchodzącego się tłumu za pomocą sporządzonych naprędce ulotek, zorganizowania drugiego wiecu o godz. 20.00 z udziałem wszystkich krakowskich uczelni pod pomnikiem Mickiewicza, gdzie będą „bardziej swobodne warunki przeprowadzenia dyskusji”. Przed opuszczeniem auli rektor ostrzega zebranych przed organizowaniem zgromadzeń poza terenem uczelni.

Godz. 16.00-19.00. Na poszczególnych uczelniach władze przeprowadzają prewencyjne zebrania pracowników naukowych z młodzieżą, na których nakłania się studentów do uchwalania rezolucji potępiających „warszawskich prowodyrów”. W Wyższej Szkole Ekonomicznej doc. Edward Łukawer demonstracyjnie opuszcza zebranie, twierdząc, że „nawet na milcząco nie jest w stanie zaaprobować zdjęcia *Dziadów* i skazowania najlepszych pisarzy polskich”. Uniwersytecki ZU ZMS zbiera na plenarnym posiedzeniu cały „aktyw wydziałowy”. Jednocześnie na innych uczelniach Krakowa trwa akcja informacyjna studentów UJ, w trakcie której wzywa się do masowego uczestnictwa w wieczornym wiecu.

Godz. 19.30. W „Żaczku” pojawia się rektor Klimaszewski zaniepokojony pogłoskami o mającym się odbyć wieczornym wiecu. Wraz z innymi pracownikami naukowymi stara się nakłonić studentów do pozostania w akademiku, twierdząc, że udanie się pod pomnik Mickiewicza będzie złamaniem umowy pomiędzy studen-

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
Od autora	9
Wykaz osób, które przekazały materiały źródłowe:	10

CZEŚĆ I

KALENDARIUM KRAKOWSKICH DEMONSTRACJI STUDENCKICH W MARCU 1968 ROKU	11
---	----

Część II

NASTĘPSTWA MARCA '68	49
----------------------------	----

1. Represje wobec studentów	51
Ad. a) Odpowiedzialność na podstawie kodeksu karnego.	52
Ad. b) Kolegia karno-administracyjne	53
Ad. c) Uczelniane komisje dyscyplinarne.	54
Ad. d) Komisje dyscyplinarne ZMS	56
Ad. e) Wcielanie do wojska.	56
2. Antysemityzm – jego przejawy i skutki	58
a) Spisy osób pochodzenia żydowskiego	58
b) Antysemicka nagonka prasowa.	59
c) Prasa krakowska w walce z „syjonizmem”	61
d) „Antysyjonizm” w prasie studenckiej.	66
e) Pomarcowa emigracja żydowska.	69
3. Wzmoczona działalność Służby Bezpieczeństwa	73
a) Listy „wichrzycieli”	73
b) Ingerencja w wewnętrzne sprawy uczelni	75
c) Eskalacja powszechnej inwigilacji.	75
4. Reorganizacja uczelni – akademiki – organizacje młodzieżowe	80
a) Zmiana zasad kwaterowania studentów.	80
b) Wiosenna ofensywa ZMS; rola organizacji młodzieżowych.	82
c) Zmiany w zasadach rekrutacyjnych – punktowe kryteria kwalifikacyjne.	84
d) Zmiany w strukturze organizacyjnej wyższych uczelni.	86

Część III

ECHA KRAKOWSKICH WYDARZEŃ W PRASIE ZAGRANICZNEJ	91
---	----

Część IV

WPLYW MARCA '68 NA ROZWÓJ OPOZYCJI LAT SIEDEMDZIESIĄTYCH	101
---	-----

1. Ocena ruchu studenckiego	103
2. Spiskowa teoria prowokacji	108
3. Robotnicy wobec ruchu studenckiego	112
4. Bilans strat	115
5. Nastroje społeczne po Marcu '68.	116
6. Marzec '68 a rozwój opozycji lat 70.	118
7. Język propagandy.	120

ANEKS	125
-------------	-----

I. RELACJE UCZESTNIKÓW	125
------------------------------	-----

1. Wojciech Hanuszkiewicz, student historii Uniwersytetu Jagiellońskiego	126
2. Magdalena Szybińska-Hanuszkiewicz, studentka chemii Uniwersytetu Jagiellońskiego	127
3. Krzysztof Kaciński (ps.), student IV roku historii Uniwersytetu Jagiellońskiego. .	128
4. Elżbieta Chodyńska, studentka etnografii Uniwersytetu Jagiellońskiego	131
5. Włodzimierz Rydzewski, student socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego	133
6. Jan Gordziakowski, student filologii klasycznej oraz historii Uniwersytetu Jagiellońskiego	138
7. Ryszard Terlecki, student historii Uniwersytetu Jagiellońskiego.	142
8. Czesław Brzoza, student historii Uniwersytetu Jagiellońskiego	146
9. Jadwiga Kosacz, studentka polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego i Zbigniew Timoszenko, student psychologii UJ.	158
10. Helena Boduch-Więckowska, była kierowniczką klubu „Nawojka”.	159
11. Witold Stryszowski, student Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej.	159
12. Andrzej Sowa, student historii Uniwersytetu Jagiellońskiego.	160
13. Jolanta Nuckowska, studentka historii Uniwersytetu Jagiellońskiego	162
14. Jerzy Ronikier, student historii Uniwersytetu Jagiellońskiego.	163
15. Andrzej Tomek, student leśnictwa Wyższej Szkoły Rolniczej.	163
16. Zofia Bik, studentka historii Uniwersytetu Jagiellońskiego.	164
17. Juliusz Gasiun, student fizyki Uniwersytetu Jagiellońskiego	164
18. Mieczysław Gil, pracownik Huty im. Lenina.	177
19. Jacek Smagowicz, pracownik działu administracyjnego Uniwersytetu Jagiellońskiego	179
20. Zbigniew Romanowski ps. „Szalony”	180
21. Stanisław Dyląg, pracownik Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego. . . .	181
22. Krzysztof Krha, student filologii polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego	183
23. Szczepan Świątek, st. kustosz Archiwum Państwowego w Krakowie.	186
24. Aleksander Litewka, pracownik Archiwum Państwowego w Krakowie	187
25. Ireneusz Lisiak, student filologii polskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej.	191

II. KRAKOWSKIE REZOLUCJE, ODEZWY I UCHWAŁY STUDENCKIE	199
1. Pierwsza rezolucja studencka z auli UJ (11 III)	201
2. Rezolucja „Odpowiedź na artykuł w prasie” (13 III)	202
3. Uchwała studentów Krakowa (13 III)	202
4. Uchwała studentów Krakowa na wiecu z rektorem UJ (13 III)	203
5. Uchwała studentów Krakowa po ataku na UJ (13 III)	204
6. Rezygnacja „Komitetu 25” (14 III)	205
7. Rezolucja studentów Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej (14 III)	205
8. Rezolucja studentów Wyższej Szkoły Pedagogicznej (14 III)	206
9. Rezolucja studentów Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej (14 III)	207
10. Komunikat Rady Uczelnianej Zrzeszenia Studentów Polskich AGH (14 III)	208
11. Odpowiedź na oszczerstwa prasy (kwiecień)	208
III. POZAKRAKOWSKIE REZOLUCJE, ODEZWY I UCHWAŁY	210
1. Rezolucja studentów Politechniki Warszawskiej (11 III)	210
2. Rezolucja studentów Uniwersytetu Warszawskiego (11 III)	211
3. Rezolucja studentów i władz Szkoły Głównej Planowania i Statystyki (11 III)	212
4. Rezolucja studentów Politechniki Warszawskiej (13 III)	212
5. Rezolucja studentów Politechniki Warszawskiej (13 III)	213
6. Rezolucja studentów Wrocławia	214
7. Rezolucja studentów Politechniki Gdańskiej (ok. 12 III)	215
8. Uchwała Rady Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Wrocławskiego (15 III)	216
9. Deklaracja programowa Studenckich Komitetów Delegatów (16 III)	217
10. Oświadczenie dr. Ryszarda Krasnodębskiego z Politechniki Wrocławskiej (17 III)	217
11. Odezwa studentów Wrocławia (20 III)	218
12. „Deklaracja studentów Uniwersytetu Warszawskiego” (21 III)	219
13. Oświadczenie „W sprawie organizacji młodzieżowych” studentów Uniwersytetu Warszawskiego (23 III)	220
14. „Odezwa do społeczeństwa” (po 19 III)	221
15. „Deklaracja ruchu studenckiego” (28 III)	223
IV. OŚWIADCZENIA EPISKOPATU, „ZNAKU” ORAZ INNYCH GRUP SPOŁECZNYCH	227
1. Interpelacja Koła Posłów Bezpartyjnych „Znak”	227
2. Oświadczenie Episkopatu Polski	228
3. Interpelacja Episkopatu Polski (21 III)	229
4. Rezolucja marcowa krakowskiego oddziału Związku Literatów Polskich	231
5. Rezolucja młodzieży robotniczej Zakładów Mechanicznych „Ursus” w Warszawie	231
V. DOKUMENTY UCZELNI KRAKOWSKICH ORAZ SĄDOWE	232
1. Apel prof. Władysława Siedleckiego do studentów UJ (14 III)	232
2. Apel rektora Wyższej Szkoły Ekonomicznej prof. Władysława Biedy do studentów (14 III)	232
3. Apel prof. Władysława Siedleckiego w sprawie powrotu na zajęcia	233
4. Oświadczenie dr. Jana Szewczyka (15 III)	233

5. Protokół z posiedzenia Senatu Akademii Górniczo-Hutniczej (15 III)	234
6. Apel rektora prof. Mieczysława Klimaszewskiego do studentów (15 III)	235
7. Rewizja w sprawie Janusza Ojrzyńskiego	235
8. „Wezwanie” rektora prof. Mieczysława Klimaszewskiego do studentów (16 III)	237
9. Protokół z posiedzenia Senatu Akademii Górniczo-Hutniczej (15 III)	237
10. „Wezwanie” rektora prof. Kiejstuta Žemaitisa do studentów (16 III)	238
11. Protokół z posiedzenia Komitetu Zakładowego PZPR Akademii Górniczo-Hutniczej (18 III)	239
12. Protokół z posiedzenia Kolegium Rektorskiego Akademii Górniczo-Hutniczej (18 III)	239
13. Wezwanie Komitetu Uczelnianego PZPR Uniwersytetu Jagiellońskiego do powrotu na wykłady (19 III)	240
14. Notatka z posiedzenia Kolegium Rektorskiego Akademii Górniczo-Hutniczej (19 III)	240
15. Protokół z posiedzenia Dziekanów Akademii Górniczo-Hutniczej (20 III)	241
16. Notatka z przebiegu wydarzeń w Krakowie w dniach 11-20 III	241
17. Powiadomienie o rozprawach dyscyplinarnych studentów UJ (26 III 1969)	246
18. Rewizja prokuratorska w sprawie Janusza Ojrzyńskiego (28 III)	247
19. Świadcstwo zwolnienia Zygmunta Korusa z aresztu przy ulicy Montelupich (30 III)	248
20. Nakaz aresztowania Juliusza Gasiuna (1 IV)	249
21. Projekt przemówienia sejmowego rektora prof. Mieczysława Klimaszewskiego (kwiecień)	249
22. Zlecenie postępowania dyscyplinarnego wobec Juliusza Gasiuna (6 IV)	252
23. „Analiza” wypadków marcowych Komisji Senackiej Politechniki Krakowskiej	253
24. Świadcstwo zwolnienia Juliusza Gasiuna z aresztu przy ulicy Montelupich (7 VI)	259
25. Zamknięcie śledztwa przeciwko Bogdanowi Kunieckiemu i in. (24 VII)	259
26. Wezwanie Juliusza Gasiuna przed uniwersytecką komisję dyscyplinarną (27 XII)	259
VI. RELACJE PRACOWNIKÓW UJ Z WYDARZEŃ 13 III:	260
1. Oświadczenia prof. Mieczysława Klimaszewskiego	260
2. Oświadczenie pracowników naukowych pracujących w Collegium Witkowskiego UJ	261
3. Notatka służbowa prof. Adama Bielańskiego	262
4. Notatka zespołu prof. Adama Bielańskiego	263
5. Oświadczenie prof. Władysława Serczyka	265
6. Oświadczenie prof. Marka Sobolewskiego	267
7. Oświadczenie prof. Henryka Wereszyckiego	268
8. Oświadczenie prof. Zbigniewa Kuderowicza	268
9. Oświadczenie dra Emila Kornasia	269
10. Oświadczenie prof. Karola Estreichera	271
11. Oświadczenie dr. Andrzeja Górbieła	271

---

12. Oświadczenie doc. Józefa Mitkowskiego	272
13. Oświadczenie prof. Józefa Gierowskiego	275
14. Oświadczenie mgra Andrzeja Beauvale i mgra Janusza Pałczyńskiego	277
15. Oświadczenie dr Anny Żurek-Łużny	278
16. List rektora UJ prof. Mieczysława Klimaszewskiego do premiera	279
VII. UCHWAŁY I OŚWIADCZENIA ZWIĄZKU MŁODZIEŻY SOCJALISTYCZNEJ.	281
1. Uchwała Plenum ZU ZMS Politechniki Warszawskiej (12 III).	281
2. Deklaracja Zarządu Uczelnianego ZMS Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie (15 III)	283
3. Telegram „Alma Radio” do tow. „Wiesława” (19 III)	283
4. Uchwała Zarządu Uczelnianego ZMS Uniwersytetu Wrocławskiego (20 III).	284
VIII. KRAKOWSKIE ULOTKI STUDENCKIE	284
IX. POZAKRAKOWSKIE ULOTKI STUDENCKIE NA TERENIE KRAKOWA	308
X. KRAKOWSKIE AFISZE I PLAKATY STUDENCKIE.	314
XI. FOTOGRAFIE	324
Bibliografia	325
Indeks	327

Wśród historyków profesjonalnych często spotykana jest opinia, że nie należy opisywać – a zwłaszcza oceniać – wydarzeń, w których samemu się uczestniczyło. Zgadzam się z ich zdaniem. Ale niniejsza publikacja nie ma ambicji opracowania historycznego; jest raczej pracą popularyzatorską, przeznaczoną dla dwu przeciwstawnych wiekowo kręgów czytelników: ludzi młodych, znających temat Marca '68 jedynie z opowiadań starszego pokolenia (a niektórzy z licznych, już ściśle historycznych opracowań), oraz dla uczestników studenckiej rewolty, czyli dla „pokolenia czapki studenckiej”, jak ich niegdyś określano. Dla tych pierwszych może być okazją do zapoznania się z nieznaną dotychczas tematyką i możliwością doszukania się analogii z czasami, w których przyszło im żyć obecnie; dla tych drugich – już coraz mniej licznych – zachętą do wspomnień z czasów młodości i konfrontacji swoich dawnych i obecnych opinii i poglądów. Jeśliby jednak czytelnik odnalazł jakieś elementy porównawcze z obecną rzeczywistością, to wówczas – cytuję tu słowa Heinricha Bölla – „nie będzie to ani zamierzone, ani przypadkowe, lecz nieuniknione”.

A więc – CHODŹCIE Z NAMI!

***

Relacje zebrane przeze mnie w latach 1969-1976 mają niewątpliwie większą wartość poznawczą niż te z lat późniejszych (1977-1983), które cechuje charakter wspomnieniowy, choć i one wniosły wiele mało znanych mi faktów. Pewnym przełomem był maj 1981 r. (w okresie zwanym żartobliwie „karnawałem Solidarności”); skorzystaliśmy wówczas z chwilowego powiewu wolności, by w Collegium Kołłątaja przy ul. Anny – na podstawie materiałów zgromadzonych w Centrum Dokumentacji ZR „Małopolska” – urządzić wystawę „Marzec '68”. Zgłaszali się do nas ludzie będący uczestnikami Marca '68, dostarczając nam wiele unikalnych dokumentów i udzielając wywiadów. Ponieważ kopie maszynopisów owych wywiadów przechowywałem w domu, uniknęły losu reszty zbiorów Centrum Dokumentacji „Solidarności”, gromadzonych w budynku Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Małopolska przy Al. Krasińskiego w Krakowie, skonfiskowanych przez władze stanu wojennego po 13 grudnia 1981 r.

Waldemar Czyż

ISBN 978-83-8138-404-3

